

lenül teljesített előzetes eljárás esu-
pán a való tényállás kiderítésében
leli célját, míg a bíróság egyedüli
feladata a vád elbírálásában áll.

A reformált bűnper korábban a
bírótól a külön vádhatóságra szállt át
a jog a bűnös egyént üldözni s fejére
büntetést kérni: a büntetési elmélet
epochája. A jövő alakulóban levő
eljárásában az ügyészség (és már
nem a vádhatóság) nem üldöz, ha-
nem a megtörtént jogsértés tárgyla-
gos állását tárja a bíró ítélszéke elé:
ez a javítási elméletek korszaka.

E perspektívával indul meg a XX.
századi bűnvádi eljárása.¹³

Úgy vélem, hogy a századelő
egyik neves büntetőjogásának eme
progresszív és egyszersmind költői-
en szép gondolata a századvég kodifi-
kátorainak is irányt mutathat.

Szabó Béla

Új kezdeményezés a Német Szövetségi Köztársaságban a jogtörténész utánpótlás érdekében

Tulajdonképpen kissé megnyu-
godhatnánk. Hisz mint a tapasztal-
atok mutatják, nemcsak a magyar
jogtörténeti oktatás és kutatás küzd
utánpótlás-gondokkal. Hasonló cipő-
ben jár az összehasonlíthatatlanul
több (30) jogi karral, nagyobb kutá-
tási potenciállal rendelkező Német
Szövetségi Köztársaság is. A szak-
legitimitási problémákkal küzd az
egyetemen, a felületes szemlélő
számára itt sem rendelkeznek a jog-
történeti szakaszok a későbbi jogá-
szi pályafutás számára közvetlen ha-
szonnal, nem jelentenek azonnali
felhasználási lehetőséget.

A nyolcvanas évek végére hihe-
tetlen mértékben megnövekedett
hallgatói létszámok, a legújabb ren-
delkezések alapján bevezetett, a há-
rom fő szakaszra (magánjog, bünte-
tőjog, közjog) korlátozódó, szűrőjel-
legű vizsgák — melyek a jogtörténe-
ti és jogfilozófiai alaptárgyaknak a
korábbinál is kevesebb helyet en-
gednek a hallgatók tanrendjében —,

nem teszik lehetővé mélyebb jogtör-
téneti képzés megvalósítását s jól
képzett jogtörténész utánpótlás meg-
teremtését.

Ezen hátrányos tendenciákat fel-
ismerve határozták el a majna-frank-
furti egyetem jogtörténész profesz-
zorai, hogy a Tudományos Tanács
(Wissenschaftsrat) 1986-ban kiala-
kított tanulmányi reformprogramjá-
nak részét képező, a tudományos
utánpótlás nevelését elősegíteni
szándékozó javaslatokhoz csatla-
koznak és továbbképzési lehetősé-
get teremtenek a jogtörténettel elmé-
lyültebben foglalkozó, promóciós
dolgozatukat jogtörténeti tárgyból
készítő fiatal jogvégezetteknek. A
Volkswagen-alapítvány anyagi tá-
mogatásával így kezdhette meg
munkáját az 1988/89-es téli sze-
meszterben a „Graduiertenkolleg für
mittelalterliche und neuzeitliche
Rechtsgeschichte” a frankfurti Jo-
hann-Wolfgang-Goethe-Egyetem
jogi karán. A tervet kidolgozó és a
kollégium munkáját vezető pro-
fesszorok a következők:

Prof. Dr. Hans-Peter Benöhr,
Prof. Dr. Bernhard Diestelkamp,
Prof. Dr. Gerhard Dilcher, Prof. Dr.
Dr. h. c. Dieter Simon, Prof. Dr.
Michael Stolleis.

A kollégium célja, hogy az egész
Szövetségi Köztársaság területéről
pályázó jelentkezők számára korlá-
tozott számban ösztöndíjat biztosít-
son, mely lehetővé teszi, hogy az azt
elnyerők a lehető legintenzívebben
jogtörténeti témájú promóciós dol-
gozatuk elkészítésével foglalkoz-
hassanak, szoros kapcsolatban a kol-
légiumot vezető professzorokkal. Az
ösztöndíjasok továbbra is eddigi
professzoraik doktorandusai marad-
nak, azonban az ösztöndíj idejére
egyetlen feladatuk a dolgozat elké-
szítése. A szorosabb professzor—
doktoráló együttműködés lehetővé
tételére az ösztöndíjasok kutatási te-
rületének kapcsolódnia kell a frank-
furti professzorok által vezetett ku-
tatási programokhoz. Az ösztöndíj
maximális időtartama két és fél év
lehet.

Az ösztöndíjasok mellett a kollé-
gium lehetőséget ad a kollégiumi
munkára a részvétel költségeit más
forrásokból fedező fiatal jogtörté-
nész-jelölteknek is, így elsősorban a
frankfurti professzorok saját dokto-
randusainak, valamint a Max-
Planck-Institut für europäische
Rechtsgeschichte hasonló feladatok
előtt álló ösztöndíjasainak is. A fog-
lalkozások látogatása számukra is az
ösztöndíjasokéhoz hasonló feltéte-
lekkel kötelező.

Az oktatási program magában
foglal:

— előadásokat általános és alap-
vető jogtörténeti problémákról; ezek
elsődleges célja a résztvevők túl ko-
rai saját témájukra való specializáló-
dásának megakadályozása;

— kollokviumokat, melyeken a
kollégium résztvevői saját disszertá-
ciójuk témáit mutatják be és vitatják
meg;

— műhely-megbeszéléseket, me-
lyeken a résztvevő professzorok
módszertani szempontok alapján is-
mertetik saját kutatási programjai-
kat;

— esetenként meghívott jeles tu-
dósok előadásait; ezek lehetőséget
adnak a fiatalok számára szakuk ve-
zető tudósainak személyes megis-
merésére;

— valamint leveltárlátogatáso-
kat.

A kollégium résztvevőinek elfog-
laltsága heti 4—6 órát tesz ki, a többi
időt szabadon fordíthatják saját ku-
tatásaikra. A résztvevő professzorok
átfogó jellegű előadásai mindeddig
három nagy témakör köré csoporto-
sultak, mindegyik témakörnek egy-
egy féléves előadássorozatot szen-
telve:

a) a jogi normák keletkezése — a
törvényhozás története tág értele-
ben (1988/89 téli félév);

b) a jogi normák közvetítése — a
jogtudomány és az egyetemi jogok-
tatás története (1989 nyári félév);

c) a jogi normák alkalmazása — a
jogszolgáltatás történeti kérdései
(1989/90 téli félév).

Az 1990. nyári szemeszterében a professzorok a kollégium résztvevőivel egyetértésben az előadások súlypontját a 19. század jogtörténeti problémáinak szentelik. Ez annál is inkább ésszerűnek látszik, hisz a kollégium résztvevői csekély kivételtől eltekintve diszertációjuk témájaként 19. és 20. századi témákat választottak. Az előadások érthető módon elsősorban a német fejlődést veszik vezérfonalul, de bőséges teret szentelnek az európai párhuzamoknak is.

A kollégium első szemeszterében a *Max-Planck-Institut für europäische Rechtsgeschichte* jeles munkatársainak közreműködésével a disszertánsok egy, „A jogtörténet forrásai és irodalma” című alapkurzust hallgathattak, mely összefoglaló képet adott egy-egy jogtörténeti részterület kutatási eredményeiről.

Mint vendég *Prof. dr. Dres. h. c. Franz Wieacker* tartott a kollégium keretein túl is nagy figyelmet kivívott előadást, a római jog belső rendszeréről. Ez a sorozat további neves tudósok meghívásával a jövőben folytatódik.

A kollégium vezetősége tervez egy hosszabb levéltárlátogatást a berlini archívumokban, valamint lehetővé kívánja tenni a 28. Német jogtörténetésznapon való kollektív részvételt.

A kollégium oktatási tervei, a foglalkozások felépítése, sokszor tematikája is többször változott, elsősorban a kollégium hallgatóinak igényeit is figyelembe véve. A vezető professzorok remélik, hogy az első öt év folyamán, melyre az alapítvány az anyagi eszközöket rendelkezésre bocsátotta, a kollégium mind programjában, mind szervezetében olyannyira kiépül, hogy a későbbiekben esetlegesen létrejövő hasonló kollégiumoknak mintaképpül szolgálhat. A saját könyvtár alapjait már megvetették, de ez a kiváló frankfurti könyvtári lehetőségek mellett, csak a munka kényelmét és intenzitását hivatott elősegíteni.

Nyilvánvaló tény: annak ellenére, hogy a mi jogi karainkkal ellentétben a Szövetségi Köztársaság egyetemlein a jogtörténet nem minden karon kötelező vizsgatárgy, teljesen más lehetőségei vannak a német jog-

történész-társadalomnak egy magasan képzett utánpótlás kinevelésére és a szak továbbfejlesztésére. Maga a széles egyetemi bázis teljesen más perspektívákat nyújt. S bár az egyetemi költségvetéseket egyre inkább terhelik az ugrásszerűen megnövekedett hallgatói létszámok, adódnak más források, melyek az anyagi előfeltételeket előteremtik ehhez a munkához. Tapasztalható, hogy a professzorok is szívükön viselik szakuk jövőjét, és megtesznek mindent a megfelelő utódok kinevelése érdekében.

A mi természetszerűleg szűkebb kereteink között is meg kellene találni azokat az utakat, melyek összefogással, a fennálló lehetőségek észszerű kihasználásával és újak kiharcolásával, mind szélesebb társadalmi bázist meggyőzve a jogi oktatás ezen területének fontosságáról, biztosíthatják elhunyt nagy jogtörténészeink méltó utódainak felnevelését s ezzel mind az oktatás, mind a kutatómunka színvonalának megőrzését, talán emelését.